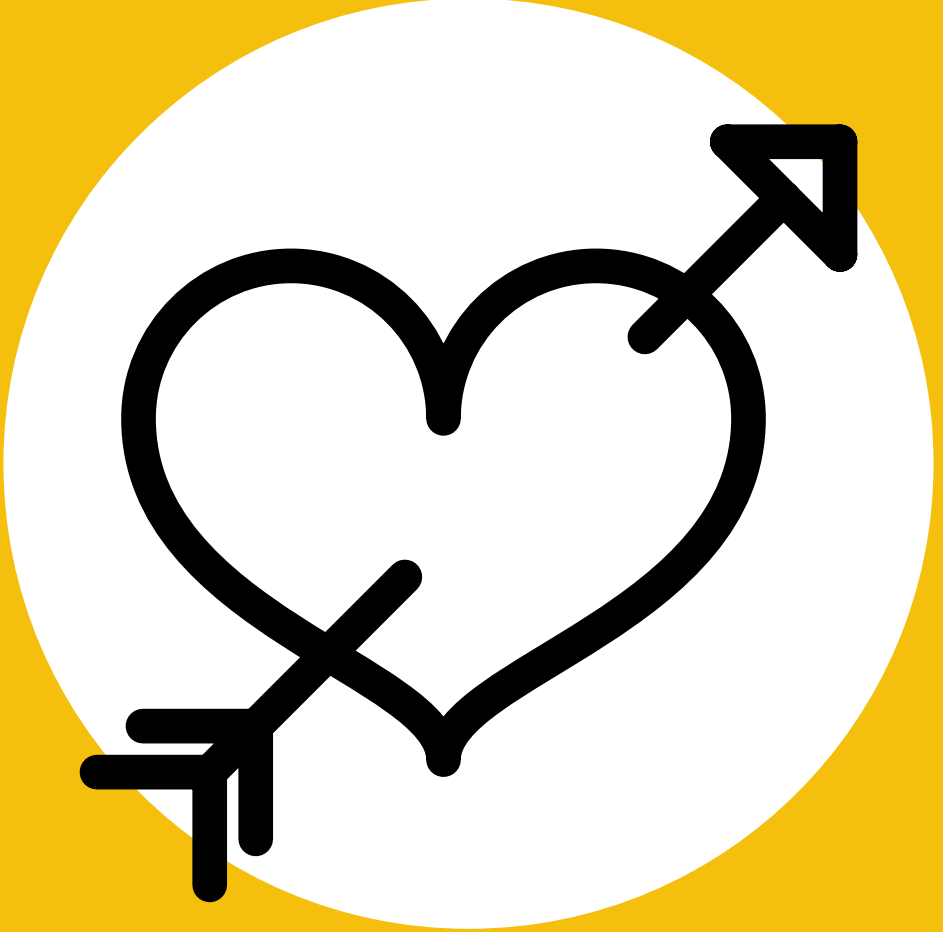

**imkan
mekan**

Yuvarlak Masa Söyleşileri – 1

Kamusal Mekânda Bellek

Ortak mekândaki değişiklikler, toplumsal bellekte ve toplumun sürekliliğinde nasıl bir rol oynamaktadır?

Bu soru çerçevesinde kamusal mekânın tasarımı nasıl mümkün olabilir?

Alışkanlıkları hesaba katmayan büyük imar operasyonlarının, zorunlu tahliyelerin, büyük kentsel dönüşüm projelerinin kent yaşamı üzerindeki etkilerini nasıl değerlendirebiliriz?

Kollektif belleğin oluşumundaki kopukluklara dikkat çeken, hasarları en aza indirmeye çalışan çeşitli girişimlerden söz edilebilir mi?

← Bu sorular, İmkanmekan'ın 17 Ekim 2009'da gerçekleştirdiği “Kamusal Alanda Bellek” konulu yuvarlak masa toplantısının, henüz davet aşamasında, katılımcılara gönderdiği metinde yer alıyordu. Kamusal mekânda tasarım yapmak üzerine düşünce üretmeye meraklı bir oluşum olarak İmkanmekan, Mimar Cem Kozar ve Fotoğrafçı Ali Taptık'ın tartışmacı olarak katıldığı toplantıda, bu ortak alanı oluşturan en önemli unsurlardan biri olan belleği konu edinmişti.

Bu tartışmaya başlarken, bellek kavramının bir tanımını yapmak ya da en azından bizim ona hangi taraftan baktığımızı açıklamak gerekir. Ancak toplantıya başlarken, ortak bir tanım üzerinde uzlaşmamıştık. Bu nedenle konuyu, iki farklı başlık altında inceledik: Resmi bellek ve yaşanmış bellek.

Andreas Huyssen'in, Doris Salcedo'nun 1997 tarihli Unland: Tha Orphan's Tunic adlı işi üzerine yazdığı bir metinde geçen bu ayırım şöyle tanımlanmıştır: “Anıtlar, resmi belleği ifade eder ve onların kaderi, kaçınılmaz olarak, devrilmek ya da görünmez hale gelmektir. Öte yandan yaşanmış bellek, kolektif, politik ya da bir nesle ait hafızayı içerse de, her zaman bireylerin, onların deneyimlerinin ve acılarının içindedir.”

Bu tanımda da açıkça ifade edildiği gibi, resmi belleğin ifade

Fotoğraf:
Ali Taptık

araçları olan anıtlar, tahrip edilmedikleri, çeşitli nedenlerle yok olmadıkları ya da hâkim ideolojinin değişimi sonucunda ortadan kaldırılmadıkları sürece, mekânın sürekli kullanıcıları için görünmez hale gelmek durumundadır. Anıtların kaçınılmaz sonu üzerinde bizim de kolayca anlaşmamız, anıt kavramının, imkanmekan ekibi ve katılımcıların zihninde ortak bir karşılık bulmasıyla mümkün olmuştur. Bizler için anıt, genellikle mimar, peyzaj mimarı ya da mekân tasarımıyla ilgisi olmayan, kendisine daha çok plastik bir obje tasarımı görevi yüklenmiş bir kişi, mesela bir heykeltıraş tarafından yapılabilecek ve kanıksadığımız bir takın çevre/bahçe düzenlemelerinin içerisinde oturtulmuş, üç boyutlu nesnelere. Oysaki bu durumun böyle olmak zorunda olmadığını, hatta zaten böyle olmadığını hepimiz biliyoruz. Çağdaş anıt ya da anımsama örneklerinin, insan ölçeğine daha yakın, ziyaretçinin ilişki kurmasına olanak sağlayan, farklı kullanımlar getirebilen ve yaşanan bir mekân oluşturan bir yapıya sahip olması gerektiğini hatırlıyoruz. Bu da anıt denen yapının anıtsal olmaması halinde ortaya çıkan tartışmada fark ediyoruz ki; anıt ile anısına yapılmış olan, (monument ya da memorial ayrımında olduğu gibi) aynı anlama gelmiyor.

İmkanmekan'ın ilgi alanı olan, kamusal mekânın tasarımı ya da kamusal mekânda tasarım yapmak da tam olarak bu noktada başlıyor. Mekânın kullanıcılarını da içine alan, yalnızca resmi belleği değil, bireysel yaşanmışlıkları da somutlaştıran, görünür hale getiren, hatırlatmayı amaçlayan tasarımlar yapılabilir mi?

Landmarks Preservation Council of Illinois'in ödüllü bir farkındalık kampanyasından bahsedebiliriz. Kampanyanın afişlerinde, kentte önceden var olan önemli yapılardan geriye kalan boş alanlar ya da yerlerine yapılan yapıların fotoğrafları ve altlarında inşa tarihleri, yıkım tarihleri, mimarları gibi bilgiler yer almaktadır. Bu son derece etkileyici kampanya, kentin sahiplenilmesiyle ilgili bir bilincin yaratılmasında önemli katkılar sağlasa da, amacı gereği zaten bir koruma kurumu tarafından "anıt" olarak belirlenmiş yapıları vurgulamakta ve tek taraflı olarak çalışmaktadır.

FRANK LLOYD WRIGHT

MIDWAY GARDENS - A PRAIRIE STYLE MASTERPIECE

1071 S. CORTAGE GROVE, CHICAGO - ESTABLISHED 1939 - HELD AS AN U.S. HISTORIC ARCHITECTURE BEFORE IT DISAPPEARS

Landmarks Preservation
Council of Illinois'nin
farkındalık kampanya-
sından bir örnek.
Kreatif Direktör:
Joe Sciarrotta

Toplantıya katılan Cem Kozar'ın anlattığı “Hayal/et Yapılar”, kendisinin sözleriyle bir “kentte silinmiş olan belleğin bir anlamda geri çağırılması” projesi. Cem Kozar ve Turgut Saner'in birlikte gerçekleştirdikleri çalışmanın tam adı “İstanbul'da Tarihi Yıkım ve Hayalet Şehir” ve çalışma kapsamında, İstanbul'da yıkılmış kimi yapıların yeniden canlandırılmasıyla, kentte kaybedilmiş ya da belki hiç bir zaman var olmamış mekânlar, olasılıklar ve hikâyeler ortaya çıkartılıyor. Bu hikâyeler, daha sonra birer hatırlatıcı olarak, bu yapıların yerlerinde sergilenecek. Bu proje, kaybolanlara üzülen bir tür kent nostaljisinden tümüyle uzak. Hatırlatma amacıyla ortaya çıkmış gibi gözükse de, bir tür somut gerçekliği hatırlatmaktan çok geçmiş, bugün ve gelecek arasında kentin kullanıcı tarafından kurulabilecek bambaşka bağlantıları mümkün hale getiriyor.

Liverpool Trainer Monument, Can Altay
Fotoğraf: Mike Carney
www.mikesstudio.co.uk

Yukarıda soruya cevap olabilecek başka fikirleri araştırırken, imkanmekan'ın “küçük ölçekli müdahale” diye—belki de yanlış bir şekilde—adlandırdığı, fiziksel olarak küçük olup geniş bir alana etki edebilecek, düşük bütçeyle önemli bir sorunun çözümü olabilecek projelere örnek olarak Can Altay'ın Liverpool'da gerçekleştirdiği, “Trainer Monument” uygulamasıyla karşılaştık. Koşu ayakkabısı anıtı olarak tercüme edebileceğimiz bu çalışmanın, yukarıda tarif edilen, sorun çözmeye yönelik bir tasarım olmadığı açık. En azından basitçe düşünebildiğimiz türden bir kentsel sorunu çözmeyi amaçlamıyor. Ancak kentlinin yaşanmış belleğini görünür hale getiren, onların katılımıyla biçimlenen ve sahiplenmesinin kolaylığının, sürekliliğinin temini olduğu çok önemli bir örnek. Bu örnekleri çoğaltmak mümkün.

Mevcut izleri içine dâhil eden, ortaya çıkartan ve kalıcı hale getiren uygulamaların yanı sıra, belleğin oluşumuna doğrudan katkıda bulunan, belki de belleği olmayan bir mekânı kullanıcı ile bir araya getiren, mekânı benimseten bir araç tasarlanabilir mi? Tartışmanın bir başka konusu da bu oldu. Kamusal mekâna yapılan bir müdahale nasıl belleğin bir parçası olabilir? Elbette tüm müdahaleler kendilerine bireysel ve kolektif hafızada birer yer edinebilirler. Bu anlamda başarılı olan bir örneğin, mekânın kullanıcısının kullanım

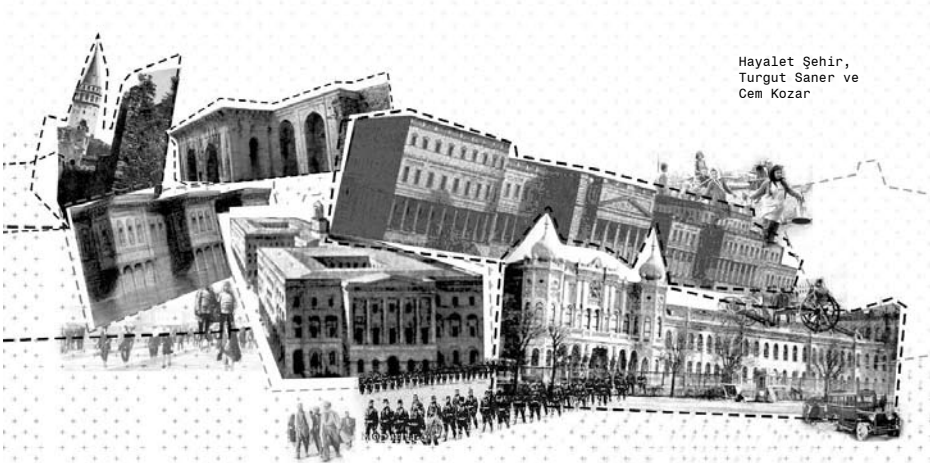
alışkanlıklarının bir parçası haline gelen, sürdürdüğü hayat biçimine uyum sağlayan ya da tam tersine bu alışkanlıkları değiştiren bir müdahale olabileceğini düşünebiliriz. O zaman tersten giderek, kentin kullanıcısı dediğimiz kişilere ulaşmayı başarmış her müdahalenin de mekânın/kentin belleğinin oluşumuna katkıda bulunacağını, orada bir ya da birden çok yer edineceğini söyleyebiliriz.

En azından bir kişinin belleğinde yer edinmiş olanı ortaya çıkartan ve yine en azından bir kişinin belleğinde yer edinecek projeler aradık ve arıyoruz kısacası. Böylece bir ihtimal, kişisel olanlar arasında bağlantı kurmak mümkün olabilir, tabii bunun olmasını istiyorsak.

Şebnem Şoher

REFERANS

Huysen, A. 2003, 'Doris Salcedo's Memory Sculpture: Unland: The Orphan's Tunic', Present pasts: urban palimpsests and the politics of memory, Stanford University Press

Kültürel Miras ve Unutmak/Hatırlamak Üzerine Notlar

Kolektif Bellek, Kimlik ve Kamusal Alan Kamusal alanda kolektif, ortak bir bellekten söz edebilir miyiz? Bunu kabullenmek, örneğin kentsel kültür mirası gibi kamusal alanın “korunan” bileşenlerinin üzerinde fikir birliğine varıldığı anlamına da gelir mi? Örneğin Beyoğlu'nun Levanten veya Osmanlı geçmişleri üzerinden kurgulanan söylemler ele alındığında (Keyder, 1999 içinde Bartu:32-39), ortak bir bellek yerine, parçalı pek çok imgenin bir araya geldiği bir kolektif bellek tariflenmektedir. Kamusal alan, bu bağlamda, farklı söylemlerin altını çizmek için iktidar mücadelelerine sahne olmakta ve toplumsal kimlik ve belleğin izlerini taşmaktadır.

Hayden'e göre kimlik, belleğe ayrılmaz biçimde bağlıdır (1997:9) ve kültürel kimlikler asla değişmez değerler değildir, aksine tarih, kültür ve iktidar çerçevesinde süregiden bir değişim içindedirler. (Hall,1989:70-72) Bu değişim, iktidarlar tarafından yönlendirilebilir veya kültürel akımlara bağlı olarak biçimlenebilir. Ulusal ikonografinin desteklenmesi için belirli bir anlam çerçevesi içinde kültürel mirasın yeniden yorumlanması gibi uygulamalardan bahsedilebilir. Bertram Türk evini tahayyül etmek adlı kitabında, Osmanlı konutunun, kolektif bellekte türk evine dönüşmünün izlerini takip eder. Bellekteki imgeler değiştiği, hatta kimi zaman yokolduğu için “belleğin tarihinden” bahsederken temsillerini ve görselleri eř zamanlı bir okuma ile ele almaktadır. (Bertram, 2008:4-12) Sivil mimari varolan haliyle yeniden yorumlanmış ve “Türk evi” mimaride, edebiyatta ve gündelik hayat içinde tanımlanmıştır.

Unutmanın ve Hatırlamanın Yönlendirilmesi ve Kültürel Miras 20. yy boyunca, kültürel mirasın anlamı, somut bir objeden (1970'lerde, anıt odaklı miras anlayışından), geçmişin yaşayan bir parçası olarak somut olmayan değerler ve yaşayış biçimlerinin farklı ifadelerini de içerecek biçimde değişmiştir. Bugün kültürel miras, geçmişe ait olan ekonomik, kültürel veya sosyal değerlerin, seçilmiş bir bütünüdür. 1980'lerde hükümetlerin miras için ayırdıkları kaynakların azalması, neoliberal politikaların gelişimi ile bir gelir kaynağı olarak ziyaretçi, kültürel miras alanları için önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Hall ve McArthur, 1998). Bu durum, kültür odaklı kentsel dönüşüm projeleri veya kentsel kültür miras öğelerinin yeniden kurgulanması ile kent içi noktasal “tema parkları” oluşturmuştur. İstanbul'un Bizans ve Osmanlı-İslam mirasının,“Doğudaki Batı, Batıdaki Doğu veya şarka açılan kapı gibi temalarla pazarlanması da bu kapsamda değerlendirilebilir. (Keyder, 1999 içinde Bartu:32) Kültürel miras, kentin yeniden hatırlanmasında (yeni bir kurguyla eskinin unutulmasında) araç olarak kullanılmaktadır.

Varolan doğal ve kültürel varlıklarının dışında, kültürel mirasın lokomotif olduğu yenileme projelerinde, yapay birtakım sembollerin de ortaya koyulduğundan bahsetmek mümkündür. Bu semboller, kentlerin

pazarlanmasında rekabet şansını artırabilmek üzere, kente atfedilen yeni değerleri veya İstanbul'daki Fransız Sokağı uygulamasındaki gibi kurgulanmış bir geçmişi içerebilmektedir. Kültürel mirasa atfedilen veya varolanın küçük bir parçasına dayanan “anlam” ve “temsil”, tüketimi desteklemek ve temsilin markalaştırılarak pazarlanması üzere bir araç haline gelebilmektedir. (Larkham,1996)

Kolektif belleğimizi oluşturan önemli bileşenlerden birisi olarak kültürel miras, Graham'a göre, geçmişti hatırlatmak ile ilgili olduğu kadar unutmak ile de ilgilidir. (2002:1006) Politik olarak kültürel mirasa yeni anlamlar yüklenmesi, ulusal kimliğin kurgulanmasında veya desteklenmesinde, ulusal olarak tanımlanan kültürün soyut ve somut bileşenleri yeniden yorumlanmasında da görülmektedir. Mostar Köprüsü, 1993'te yıkılana kadar, önemli etkinliklerin1 ve gündelik hayatın bir parçası olan bir eserdir. Önce Sırp lar sonra Hırvatlar tarafından yapılan saldırılar, Hırvat ve Müslüman nüfusu birleştiren ve halklar arasında çok kültürlülüğün sembolü olan köprünün, hatırlattıkları ile beraber, bir arada yaşanan bir dönemin de bitmesini getirmiştir. 2004'te yeniden inşa edilen köprü, farklı kültürleri ve dinleri birleştirmek açısından bir dönemin kapandığını da gösterircesine uluslar arası platformda göz ardı edilmiştir.

Unutmak Bireysel unutuş, çoğunlukla istemsiz bir hareket olmakla beraber, kolektif unutuş ya da hatırlama/yeniden kurgulama amaçlı, kasten yapılmış ve düzenlenmiş olabilir. Kolektif belleğin bileşenlerini içeren kamusal alanda yapılan müdahaleler, bir iktidar mücadelesinde, toplumsal kimlik üzerine derin etkiler yaratabilir. Bartu'nun belirttiği üzere geçmişe dönük, “düzgün” bir hatırlama, geçmiş, bugün ve gelecek değişmez biçimde birbirini takip ediyor olsaydı mümkündü. (Keyder, 1999 içinde Bartu: 43) Kamusal belleğin oluşumunun ve dönüşümünün bir bileşeni olarak korunan, yeniden tanımlanan, dönüştürülen kültürel miras ve anıtlar gibi kentsel mekândaki anı yapı ve objelerini yakından incelemek gerekir.

Küçük Ölçekli Müdahalenin Kamusal Bellek Üzerine Etkisi veya Son Söz Yerine

İmkanmekan'ın ortaya koymaya çalıştığı ve tartışmaya açtığı küçük ölçekli müdahale, varolan kentsel sistemleri ortadan kaldırmak, radikal değişiklikler yapmak veya ona karşı durmak yerine, sistemin enerji akışına eklenilerek, kamusal alanda kamu yararına çalışan tasarımın olabilirliğini denemektedir. Kamusal alanda küçük ölçekli müdahaleler ya da eylemler, örneğin kentsel dönüşüm

projelerinin aksine, varolanı tamamlayan, kamusal alanla dönüşme veya kamusal alanın dinamikleri tarafından değiştirilme esnekliğine sahip olmaları nedeniyle, ortak belleğin uzlaşma noktalarının oluşmasında katalizör etkisi taşıyabilir.

Evren Uzer

REFERANSLAR:

Bartu, A., 1999. Who owns the old quarters? Rewriting histories in the global era. İçinde Keyder, Çağlar İstanbul Between the Global and the Local, Earthscan: 31-46.

Bertram, C., 2008. Imagining the Turkish House, University of Texas Pres.

Graham, B. 2002. Heritage as knowledge: Capital or culture?. Urban Studies 39 (5-6):1003-1017.

Hall, M. C. ve McArthur, S., 1998. Integrated Heritage Management, John Wiley and Sons Ltd.

Hayden,D., 1997. The Power of Place. MIT Pres.

Larkham, P.J. 1996. Conservation and the City. London: Routledge

İnsan Kendi Anıtlarını İnşa Etmeli

İmkanmekan'ın ilk yuvarlak masa toplantısı, 17 Ekim'de Taşkılla yapıldı. Şebnem Şoher'in moderatörlüğünde Türkiye'de kamusal alan ve bellek ilişkisini tartışmaya çalıştık.

Tartışma süresince, günümüz Türkiye yapılı çevresinde anıtların yeri ve bellek ile ilişkisi üzerinden ilerledik. Anıtın çok deneyimlenmemiş bir yapı tipi olduğunun altını çizilirken, hayrat ve kitabe gibi anıtların aslında günümüzde hala işlevlerini sürdürdüklerini, yarattıkları işlev ve cemaat hissini aslında İmkanmekan'ın hedeflediği küçük ölçekli müdahaleler açısından önemli olduğunun, belli bir alanda bir cemaat duygusu yaratarak bu alanın belleğinin zenginleşmesine katkıda bulduklarının ve bu açıdan yeniden düşünülebilecek tarihi öğeler oldukları fark edildi.

Tartışma graffitinin de kentsel alanda belleği tazeleyen, belli olayların unutulmasını engelleyen, hatta belli bir vicdani bir görev üstlendiği hem fikir olduğumuz bir konuydu. Bu noktada kamusal alanda çelişen özgürlükler bağlamında da değerlendirilen graffitinin beraberinde getirdiği problemler de tartıştık.

Kentte belgeleme geleneğinin oturmamış olması gerçeği altı çizilirken aslında bunun oradaki yaşantıya doğrudan bir fayda sağdalamadığı için "Peki, fotoğraf ne yapabilir?" "Pek de birşey yapamaz..." dan başka cevap kalmadı.

Tartışmanın belki de en sıcak kısmı bellek ve kent konusundan yıkımlar konu alındı. Yıkımın belli bir açıdan kentin var oluş biçimlerinden biri olduğunu kabul etsek de yıllar içerisinde bir mekândan kopup bir yer haline gelen yani bir kimlik kazanan mekânların bu kimliklerini sıfırlayacak bir şekilde yenilenmesine ya da bir geçiş olmadan bir atlama ile yeniden oluşturulması kenti bir alzheimer hastasına çevirdiğini düşünmemek imkansız. Alzheimer hastaları yer yer belleklerinin hangi bölgesinde olduklarını unuturlar. Belki eski biçimlerin zayıf yorumlarının günümüz konut üretiminin en gözde tarzlarından biri olduğu düşünüldüğünde bu anlaşılır bir hale gelmektedir. Ya da geçireceği kentsel yeniden değerlendirme programıyla (kentsel dönüşüm burada kasten kullanmamıştır) gündemde olan Tarlaş'ın Dalan döneminde geçirdiği yıkımları doğru düzgün hatırlanamaz olması bu durumun bir parçası.

Yıkım demek belleği yıkmak demek değildir. Belleği yok

eden yıkım sonucunda yaşantının tamamen değişmesidir. Ne de olsa gidip gelecek bizim yaptığımız yapılar ve yerine yenisini üreten de biz olduğça bu mekânın geçirdiği geçiş, dönüşüm bizim belleğimizin bir parçası olabileceken, değiştirilen yaşantılar, yani yeniden değerlendirme, değerini arttırmanın kullanıcıların sosyal profilini değiştirerek yapılması bu problemin bellek ile bağlantılı hale getirmektedir.

Bu noktada bellek ile alakalı olabilecek küçük ölçekli ve özne odaklı bir müdahale ya da kişiler özerinden öznel bir belgeleme olanaklarına yardım etmek ya da belli odak noktaları oluşturarak yaşantının, tecrübenin arttırılması belleğimizdeki izlerin zenginleştirilmesi, güçlendirilmesi ile olabilecektir.

Ali Taptık

İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü mezunu olan Taptık lise çağlarından itibaren fotoğraf alanında kendisini yetiştirmiş ve 2004 yılında İsveç Enstitüsü bursuyla Stockholm Nordens Fotoskola'da Halil Koyutürk'ün yönetiminde belgesel fotoğraf konusunda eğitim almıştır. İlk iki çalışması, ortak özellikleri İstanbul'a kişisel hikayelerden bakmak olan "Beni Hatırlamak" ve "Kaza ve Kader"dir. Bunu izleyen "Tanıdık Yabancılar" kamusal alan ve kentin özneleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Serileri Türkiye ve Avrupa'da birçok kişisel sergide ve grup sergisinde gösterilmiştir. Taptık, London School of Economics, Quarentine ve Liverpool Capital of Culture '08 gibi kuruluşlar için İstanbul, kent ve birey ilişkileri gibi konularında çalışmalar da üretmiştir. Geniş Açı, Betonart ve XXI gibi dergiler için sergi eleştirileri, çeviriler ve makaleler kaleme almıştır. İlk kitabı "Kaza ve Kader" Kasım 2009'da Filigranes Editions tarafından yayınlanmıştır. Şu anda sürdürdüğü projesi "Şaşılacak bir şey yok" da "Kaza ve Kader"le başladığı hikayeyi devam ettirmeyi hedeflemektedir.

Hayal/et Yapılar

Kent ile belleğin ilişkisini sorgulamadan önce kentin ne gibi sebeplerden ötürü belleğini yitirebileceği üzerine düşünmek gerekir. Kentler doğaları gereği dinamiklerdir, bu dinamizme yüksek bir adaptasyon kapasitesi de eklendiğinde, özellikle Türkiye kentlerinde sıkça karşılaştığımız bir durum ortaya çıkar: kentin sürekli kendini yenilemesi. Bu yenileme çoğu zaman eski olanın yıkımı ile gerçekleşir. Sürekli büyüyen ve değişen İstanbul metropolü ise bu değişimlerden en çok nasibini almış yerleşimlerden birisi olarak kabul edilebilir.

İstanbul, Neolitik'ten Antik Yunan'a, Roma kentinden Bizans'ın başkentliğine, ardından Osmanlı ve Cumhuriyete kadar birçok radikal değişimler geçirdi. Batı'dan ithal edilen modernliğin Türkiye'ye gelişine kadar bu değişimlerin getirdiği yenilikler ile eski çoğunlukla yan yana, iç içe, üst üste birlikte var oldu. Anadolu'nun birçok yerinde ve İstanbul'da, sütunları Bizans ve Roma yapılarından alınmış camiler, duvarları antik Yunan yazıtlarından yapılmış evler görmek mümkün, bunlar bilinçsiz ve tamamen pratik nedenlerden dolayı yapılmış olsalar bile eski ile yeni arasında bir köprü kurarak geçmişin tamamen silinmesini önlerler. Ancak özellikle modernleşme projelerinin hayata geçirildiği dönemlerde, modernist ideolojinin geçmişe dair umursamaz tutumuna, bir de genç Cumhuriyet'in ulus devlet oluşturma programı eklenince, eski ile yeni arasındaki bu denge yok oldu. Bu denge kaybı kentlilerin bilinçaltına öyle bir işlemişti ki modernist ideolojinin artık tamamen zayıfladığı, Cumhuriyet'in devrimlerinin yavaşladığı 60'larda bile eskinin yok edilerek yeni ile değiştirilmesi fazla tepki çekmeyen, olağan bir uygulama olarak görüldü. 2. Dünya Savaşı'na katılmamış Türkiye'nin kentlerinin savaşta yerle bir edilmişçesine bellekten yoksun olmaları belki bu şekilde açıklanabilir. İlginç bir şekilde, İstanbul'u şantiyeye çevirip kentsel sürekliliğinde dev yaralar açan, binlerce yapının yıkıldığı, yüzlerce Osmanlı eserinin de ya yıkıldığı ya da yerinin değiştirildiği Menderes dönemi yıkımları "Osmanlı eserlerini ortaya çıkarmak", 80'lerde Tarlabası ve Haliç'te kültürel mirasın yok olduğu Dalan yıkımları "şehri pislikten arındırmak", Sulukule ve Süleymaniye'de büyük yıkımlar ile kentsel belleğin silinip yerine yeni, yapay bir "neo-Osmanlı" belleği öneren günümüz kentsel dönüşüm projeleri "Osmanlıya iade-i itibar" olarak tanıtılıyor. Bu büyük yıkımlar hep geçmişi korumak adına yapılmış gibi gösterilip, haklı çıkarılmaya çalışılıyor.

Yıkım aslında yeni olana dair bir potansiyeli içinde barındırır

ancak bir yandan da eski olanın bellekten silinmesi ihtimalini de beraberinde getirir. Yıkım ve değişim kentin gelişimi için kaçınılmaz olsa da belleğin silinmesi kent için tam bir kabustur. Kent onu oluşturan hikayelerin toplamıdır, bu hikayeleri unutmak ise kenti unutmak anlamına gelir. Tam da bu noktadan yola çıkarak Prof. Dr. Turgut Saner ile birlikte İstanbul ve yıkım ilişkisini daha yakından inceleyeceğimiz bir araştırma ve sergi projesi geliştirmeye karar verdik. Proje için İstanbul'un çeşitli yerlerinden, günümüzde var olmayan ve farklı sebeplerden dolayı yıkılmış 12 yapı seçildi. Bir yandan bu 12 yapı üzerinden İstanbul'un yıkımlarının birer okuması yapılırken bir yandan da bu yapılar yıkılmamış olsa buldukları çevreleri nasıl etkilerdi? sorusundan yola çıkarak her biri için çeşitli senaryolar üretilecek. Çoğu, hepimizin sıklıkla kullandığı işlek semtlerde bulunan hayalet yapılara dair üretilecek senaryolar tüm kentlilerle yerlerinde paylaşılacak, kısa bir süreliğine de olsa kentlilerin belleklerine "geri çağırılacaklar". 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nca desteklenecek olan bu projenin amacı kentlilerde kaybedilmiş belleğe dair bir farkındalık yaratmaktır.

Cem Kozar

Lisans eğitimini İTÜ mimarlık bölümünde bitirdikten sonra yüksek lisansını, dünya nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı kentleri oluşturan dinamiklerin haritalanması (mapping) üzerine hazırladığı tez çalışması ile bitirdi; 2009 yılında ise İTÜ'de doktora çalışmasına başladı. Eğitimi sırasında ve sonrasında birçok mimarlık ofisi ile ortak çalışmaları oldu, yurt içinde ve yurt dışında mimari ve kentsel tasarım projelerinde yer aldı. Antalya'nın kent dinamiklerini incelendikleri proje ile 2. Rotterdam Mimarlık Bienali'ne (Hüseyin Kahvecioğu ekibi içinde), İstanbul imgelerinden yola çıkarak hazırladıkları çalışma ile 1. İstanbul Mimarlık Festivali'ne katıldı. Mimarlığa dair fikirlerin geliştirilmesi, sınaması ve paylaşılmasının bir yolu olarak gördüğü mimari tasarım yarışmalarında ulusal ve uluslararası düzeyde birçok katılımı ve ödülleri oldu. 2007 yılında Tasarıma, mimarlığa ve kente dair işlenebilecek yeni alanlar oluşturmak amacı ile Işıl Ünal ile birlikte PATTU'yu kurdu ve çalışmalarına halen burada devam etmekte.

İmkan mekan

İmkanmekan kente yönelik “kamusal” tasarım pratiğinin gelişmesine katkıda bulunmak ve kentlerdeki yaşam kalitesini artırmaya yönelik küçük ölçekli müdahale biçimlerini oluşturmak amaçlarıyla Ocak 2007’den beri çalışmaktadır.

İmkanmekan, “kamu”nun ilgisini, kamusal mekâna çekebilme ve kullanıcı perspektifini mekâna yansıtılabilmek amacıyla alternatif tasarım/uygulama süreçlerini denemektedir.

İmkanmekan’ın amacı, kamusal mekân için tasarım yapma pratiğinin gelişmesine katkıda bulunacak bir tartışma platformu oluşturmak ve çeşitli buluşmalarla gerçekleştirilen bu tartışmaları internet aracılığıyla daha geniş kitlelere yayılmasını sağlamak olduğu kadar, katılımcılardan gelen önerilerin bir kısmının yerel aktörler ya da özel kurum ve kuruluşlarca verilecek çeşitli sponsorluklarla hayata geçirilmesini sağlamaktır. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti’nin desteğiyle çalışmalarına başlanan İmkanmekan kitabı, 2010 yılı sonunda basılacaktır. Önümüzdeki süreçte, bugüne kadar yapılmış olan çalışmalara ek olarak yayın odaklı bazı söyleşi ve atölye çalışmaları yapılması hedeflenmektedir.

İmkanmekan Bilge Kalfa, Okay Karadayılar, Hakan Tüzün Şengün, Şebnem Şoher ve Evren Uzer’den oluşmaktadır.

Bu kitapçık Yuvarlak Masa Söyleşileri kapsamında yapılan “Kamusal Alanda Bellek” söyleşisi kapsamında Kasım 2009’da İstanbul’da hazırlanmıştır.

İstanbul 2010 Enerjisiyle gerçekleştirilen bu proje, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından desteklenmektedir.

www.imkanmekan.org

www.imkanmekan.org

